

Az újszövetségi gyülekezet válasza a pszichikus emberi alapszükségletekre

Az alapszükségletek elméletének igen tág rendszeréből egy konkrét elméleten keresztül fogjuk megvizsgálni, hogyan nyújt kielégülést az újszövetségi egyház, annak belső folyamatai és végső irányultsága az emberi alapszükségletekre nézve. Ebben Klaus Grawe lesz segítségünkre, aki Neuropsychotherapie munkájában rendszerezi ezeket a szükségleteket. Ebben azokat az alapvető emberi szükségleteket mutatja be, aminek kielégítésére egységesen minden ember törekszik. Amennyiben ezek megvalósulnak, kielégülnek, akkor boldognak és teljesnek gondoljuk életünket.¹ Az általa meghatározott pszichikus alapszükségleteken végigmenve nézzük meg, hogy az ember milyen igényei fogalmazódnak meg bennük, és ezekre hogyan képes az újszövetségi gyülekezet élete, célja és küldetése reflektálni.

Az újszövetségi gyülekezet életre hívója Jézus Krisztus,² aki az emberi természetet magára véve, annak minden korlátjával és hiányával, kivéve az Istentől való elszakadtságot, bünt (vö. Fil 2:6-8). Küldetésének célja az Istentől elszakadt, vele ellenséges viszonyban álló ember életének rendezése és eredeti természetének helyreállítása. Az elkezdett munka teljesen a mennyek országában fog befejeződni, azonban ennek már elkezdett valósága az újszövetségi gyülekezet. Éppen ezért az újszövetségi gyülekezet az emberi szükségletek tökéletes betöltéséből szintén részlegesen meg kell, hogy valósítson valamit. Az alapszükségletek és a gyülekezet találkozásában a tökéletes és teljes betöltés jelenleg még részleges lehetőségeit próbáljuk feltárni.

Az Újszövetség a gyülekezetet, mint a közösség összegyülekezését írja le. Két görög kifejezést szükséges itt megemlítenünk: συναγωγή és ἐκκλησία. Míg a συναγωγή szinte minden

esetben a zsidó gyülekezet helyi összegyűlését jelenti, addig az ἐκκλησία a Krisztus gyülekezetének nevére fenntartott fogalom. Az újszövetségi keresztyén csoportok önmegjelölése tehát egy eredetileg görög politikai kifejezés, mely a biblián kívül a Kr.e. 5 század óta a görög-hellén kultúrában a választópolgárok közgyűlését jelöli egy polisban (vö. ApCsel 19:32.39köv). Ezen a politikai közgyűlésen csak a város szabad polgárai vehettek részt. Kizárólag ők alkothatták az ἐκκλησία-t. A LXX az ἐκκλησία és a συναγωγή kifejezéseket használja a héber לִקְוָה helyén, ami a szövetséges nép összejövetelét, vagy találkozáját jelentette. Ugyanakkor a kifejezést ott ennél még szélesebb értelemben is használták. Jelenthette a háborús-, bírósági-, tanulási- és kulturális összejöveteleket, vagy csak egyszerűen a találkozást.³

Az újszövetségi ἐκκλησία, a keresztyén gyülekezet önmegjelölésére használt fogalom, azonban több mint a görög összegyülekezés, ugyanakkor köze van a zsidó fogalmisághoz is. Jellemzőjéhez tartozik a magasztalás dicséret. Ez közvetlenül Istenre irányul (ApCsel 2:46köv; 1Kor 14:26; Ef 3:21) vagy közvetett módon mások előtt az emberi magasztaláson keresztül, de ugyancsak Istenre (2Kor 8:18; 2Thessz 1:4). Továbbá az a hely, ahol adott esetben fegyelmezni, büntetni kell (Mt 18:17; 1Kor 5); a tanítás, a hallgatás és a beszéd helye (1Kor 14:4.5.13); ismeri a vének intézményét (ApCsel és Jak; pl ApCsel 15:22); valamint adott esetben levelek konkrét címzettje lehet pogány és hellén-zsidó háttérrel is (vö. Jel 2-3).⁴

A kifejezés további nyelvi fejlődése, hogy a

³ Hahn, Ferdinand: Theologie des Neuen Testaments, Band II: Die Einheit des Neuen Testaments, Tübingen, Mohr Siebeck, 2002., 480-481.

⁴ Krause, Gerhard és Müller, Gerhard (szerk): TRE, Band XVII Katechumenat/Katechumenen – Kirchenrecht, Berger, Klaus: Kirche II, Berlin, de Gruyter, 1989., 214-215 vö. Hahn, Ferdinand: i.m., 484.

¹ Grawe, Klaus: Neuropsychotherapie, Göttingen, Hogrefe Verlag, 2004.

² vö. A Heidelbergi Káté 54. kérdés-felelet, Budapest, Kálvin Kiadó, 2013. 30.

Bibliában a keresztyén gyülekezetre nézve használhatjuk a kifejezést egyes, illetve többes számban is. Ez tehát adott esetben a hívők gyülekezeteinek összességét, vagy konkrétan egy gyülekezetet jelölhet (vö. Mt 16:18köv és Róm 16:16). Ennek világos analógiája van a zsidóságban, ahol egy konkrét helyi gyülekezetet is a zsidó népnek neveztek. Az áldás pedig az egész Izráel számára szólt akkor is, amikor egy konkrét gyülekezet részére hangzott el.⁵

Ezzel a gyülekezettel kapcsolatban vizsgáljuk meg a Grawe által felállított szükségleteket. Látni fogjuk, hogy bár az elmélet több ezer évvel az újszövetségi gyülekezete után keletkezett, azonban az újszövetségi közösségben tudatosan megjelennek ezek a szükségletek az egyénnel és a közösséggel kapcsolatban is.

I. Kötődési szükséglet

Grawe rendszerében az emberi alapszükségletek között az első a kötődési szükséglet. Már a fogadás egyfajta kötődési viszonynak a következménye. A születés után pedig a kielégítetlensége komoly következményekkel jár a pszichikus egészségre nézve. Már pusztán ez a tény jelzi a szükséglet fontosságát. A kötődési szükségletet az emberi élet elején a kisgyermek és legtöbbször az édesanya közötti kapcsolat megfelelő működése elégítheti ki, illetve okozhatja az elbizonytalanodást.⁶

A bizonytalan kötődési típus kialakulásához az járul hozzá, ha a mindennapi szituációkban az anya kevésbé érzékenyen reagál gyermekére. Tovább növelheti a szükséglet nem megfelelő kielégítését, ha a bizonytalan reakciókhoz érzelemmentesség, vagy kevés érzelem társul. Az ellentmondásos viselkedés következtében a kötődés szintén nem lesz biztos. Ennél fordul elő, hogy az anya a gyermeket akár hosszabb ideig is hagyja a „tevékenységében”, máskor pedig egyszerűen közbelép. Összességében azt tudjuk megállapítani, hogy bizonytalan kötődést eredményez, ha az anya érintkezése kevés érzelmeket közvetít, ha érintkezik vele kevésbé

emocionális, valamint nem időben reagál a gyermek saját jelzéseire.⁷

Felnőttekkel végzett kutatások pedig kimutatták, hogy kölcsönös kapcsolat van a bizonytalan kötődési minta és pszichikus zavar kialakulása között. A megsérült kötődési szükséglet további lépéseken keresztül pszichikus zavarokhoz fog vezetni.⁸

Mind a zsidó, mind a pogány származású Jézust Messiásként/Krisztusként elfogadott hívek egy ún. primer kötődési közeggel, a zsidósággal vagy a hellén, római vagy más pogány háttérrel rendelkeztek. Ebben a háttérben éri őket az evangélium, ami felhasználva a meglévő kulturális kötődésüket, vezeti őket tovább egy új kapcsolat kialakulása felé.

A zsidó háttér esetében ez úgy történik, hogy az Izráelre vonatkozó teológiai állításokat a zsidó háttérből érkező, de keresztyénné lett gyülekezet veszi át és hordozza a továbbiakban (vö. 1Pt 2:9 – szent nép, királyi papság). Fontos volt tisztázni az ószövetséggel való kapcsolatot (Jak 1:1 – a szórványban élő tizenkét törzs; Júd 1 – elhívottak; Jel 1:4-6 gyülekezet, királyság, papság), amiben Jézus tanítása a folytonosságról szól (vö. Mt 5:17-20;). A feladata az összegyűjtés, mivel Ő maga a pásztor (vö. Mt 2:6; 9:36; 10:6; 15:24). Zsidó háttérrel érthető sok olyan ószövetségi kép, aminek értelmezése az újszövetségi gyülekezetben kiteljesedik. Ilyen a vőlegény menyasszony képe (vö. Ézs 54:5köv), valamint a mennyei Jeruzsálem is (Zsid 12:22köv). Ezeknél a tagoknál az ószövetségi háttérre ráépülve alakul ki az első kötődés a gyülekezethez.⁹

⁷ Grawe: i.m., 205-206.

⁸ Grawe: i.m., 210-216.

⁹ Krause, Gerhard és Müller, Gerhard (szerk): Theologische Realenzyklopädie, Band XVII Katechumenat/Katechumenen – Kirchenrecht, Berger, Klaus: Kirche II, Berlin, de Gruyter, 1989., 202, 208-209. vö. Stuhlmacher, Peter: Biblische Theologie des Neuen Testaments, Band II: Von der Paulusschule bis zur Johannesoffenbarung, Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht, 1999., 30-32.

A jánosi corpus olyan közel állt a zsidósághoz, hogy az egyházzal kapcsolatos tan kezdetben hiányzik, illetve valószínűleg a zsidósághoz hasonló volt. János második levelében jelenik majd csak meg (2Jn 4 – kiválasztott Úrnő).

⁵ Krause, Gerhard és Müller, Gerhard (szerk): i.m., 215.

⁶ Grawe: i.m., 205.

A pogány háttér esetében a meglévő alap az adott kultúrában jelen levő vallási vagy politikai uralom. Ennek a közegnek a motívumait, képeit, formáit veszi át a pogány keresztyén gyülekezet, ezeket új tartalommal ruházza fel, és a gyülekezetre alkalmazza. Ilyen a Kolossé és az Efézus levélben használt Krisztus test fogalom, ami a keresztyén gyülekezetben Krisztusra, mint fejre utal. Ez a metafora a római kultúrából eredve, konkurens helyzetet eredményez, melyben a császár helyére egyre inkább Krisztus lép. A keresztyén egyházfogalom a római uralkodás hatalmi kifejeződésével konfliktusba kerülve, megfosztja azt uralmától és Krisztusnak rendel alá mindent olyan módon, ahogy a tejhatalom a császárral kapcsolatban ki volt fejezve, sőt azt még tovább is viszi.¹⁰

A meglévő kötődési mintázat tudomásul vételével történik a kötődés átalakítása. A gyülekezetnél egy konkrét személyhez köthető a kialakulás és ez után ugyan ezzel a személlyel való kapcsolatra hív másokat is, aki valóságos Isten és valóságos ember. A kötődés következő erősítése Jézus helyreállító és újjáteremtő munkájának megismerése és személyes elfogadása. A gyülekezet által képviselt üzenet, döntésre hívja az adott személyt, hitet ébreszt, aminek következménye a bűnbánat. Ennek nyomán élő hit, kapcsolat jön létre Krisztuson keresztül az Atyával. Ez az embert egzisztenciálisan érinti és hatással van a gondolkodására és érzelmeire is. Az Isten részéről pedig olyan érzékenység jut kifejeződésre, amiben alkalmazkodik az ember értelmi képességeihez és létformájához a testet öltéssel (vö. Jn 1).

Az ember válasza erre az elfogadás lehet. Ennek külső jele és pecsétje a vízzel való megkeresztelkedés. Az újszövetségi gyülekezet keresztelési gyakorlatában leginkább felnőttekről van szó, akiknek az evangélium a maga egészében hirdetik és a keresztség által szemé-

lyesen elfogadják. Ezzel a hívő részese lesz Jézus halálának és feltámadásának (Róm 6:3-11). Egzisztenciális változás történik: Krisztussal együtt részesedik a halálában és a feltámadásában. Minden megkeresztelt ezért egy teljesen új ember, mert részesedett a feltámadásban. Továbbá a keresztség ezen túl minden krisztuskövetőt egymással is összeköt, és az egyházba tagol be.¹¹ Amikor a különféle népek a maguk közegében megértették az üzenetet, akkor azonban nem úgy folyik az életük tovább, ahogy korábban ment, hanem egy új népnek, egy új közösségnek, egy új gyülekezetnek lesznek a részesei (ApCsel 20:28; Ef 5:25-27; vö. 1Pt 1:18köv; Jel 1:5köv; 5:9köv).¹² A keresztség alapvető aspektusához tartozik a megajándékozottság, a hívők közösségébe való besorolás, ami eszkatológiai beállítottsággal is jár. Az egyénre vonatkoztatja mindazokat, ami az üdvtörténetben végbemegy, amiben a megkeresztelt megszabadul az Isten ellenes hatalmaktól és a bűntől (Jak 1:17köv; 1Pt 1:22-2:3; Tit 3:4-7; Zsid 6:4-6; 10:22). Egzisztenciális alapként kezdve megújul az élete, ami magában foglalja mindenfajta kötődési szükséglet kielégítését. A keresztség, mint felvételi aktus pedig a Jézushoz alapvető primer kötődési kapcsolat kialakítása mellett kapcsolatot létesít a megkereszteltek közösségével, az egyházzal.¹³

A kötődéssel Krisztusban olyan kötődési kapcsolat alakul, amiben a másik fél nemcsak bizonyossággal rendelkezik, hanem garanciája is van a jövőre nézve, ami meghaladja az ember lehetőségeit. Másrészt pedig ennek a kapcsolatnak egyfajta előképe a gyülekezet közössége, amiben egymással is kapcsolatban vagyunk, mint akik Krisztushoz tartozunk.

A kötődési szükséglet legkifejezőbb képe a gyülekezettel kapcsolatban a test. Ez egyfajta tökéletes kölcsönösséget feltételez. Magában foglalja személyiség határának átlépését

¹⁰ Krause, Gerhard és Müller, Gerhard (szerk): i.m., 202-205. Plutharkosz görög-római történet író jegyzi meg Galba császárról (68. június 8 – 69. január 15.), hogy úgy tekintett hivatali pozíciójára, mint a test fejére. Seneca is feljegyzi Néro császárról (54. október 13. – 68. június 9.), hogy ő az állam értelme, elméje (animus) és mindenki más a test.

¹¹ Wilckens, Ulrich: Theologie des Neuen Testaments, Band II: Die Theologie des Neuen Testaments als Grundlage kirchlicher Lehre, Teilband 2: Der Aufbau, Neukirchen-Vluyn, Neukirchener Verlag, 2009., 91-93.

¹² Krause, Gerhard és Müller, Gerhard (szerk): i.m., 205-206.

¹³ Hahn, Ferdinand: i.m., 527-530.

is Krisztus felé (vö. Gal 2:20; 3:27-29; Róm 6:10köv). Olyan egységet jelent Krisztussal kapcsolatban, ami mindenhol jelentkezik: halállában (Róm 6:3-4) és feltámadásában is (Róm 1:4 vö. 8:11). Mivel Isten ereje és ajándékai egyedül Krisztusnak adattak, így csak azok részesülhetnek belőle, akik olyannyira hasonulnak vele, hogy eggyé válnak Krisztussal, krisztusi „identitásuk” lesz (vö. Gal 3:27; Róm 13:14). Nem azt jelenti, hogy megszűnik az egyéniség, hanem jogi-sakramentális (Gal 3:13-19) vagy lelki (1Kor 12:12köv) egységről beszélhetünk. A test képe továbbá nem csak a fejhez, hanem a tagokhoz való kötődést is kifejezi. A Krisztus test sajátos funkciója, hogy mindenkit integrálni képes. A test képe minden néppel szolidaritást fejez ki és ezzel együtt egy harmonikus összeilleszkedést, ami együtt alkot egy olyan egészet, aminek Krisztus a feje. Ezek az ajándékok pedig a gyülekezet tagjait egymással is összekötik.¹⁴

Az újszövetségi gyülekezetben az ember kötődési szükséglete olyan személlyel kerül kapcsolatban, aki örök (Jak 1:17), tehát a kötődési kapcsolatban a másik fél, Isten soha nem produkál ellentmondásos viselkedést. Ahogyan korábban mondtuk, ez alapvetően szükséges ahhoz, hogy a bizonytalan kötődést elkerüljük. A gyülekezeti közösséghez való tartozás pedig folyamatosan arra készítet, hogy azt az érzékenységet és figyelmességet, amit megtapasztaltam Istentől, azt tovább tudjam adni mások felé is.

II. Tájékozódási és kontrollszükséglet

Grawe szerint az ember valóságról alkotott elképzelését nagyban meghatározzák az élettapasztalatai. A személyiségközpont (selbst) az élettapasztalatok révén saját motivációs rendszert alakít ki. A viselkedés ezért arra törekszik, hogy a meghatározott célokat elérje, azaz az észlelések felett kontrollt gyakoroljon. Ezért a kontroll aspektusa a célorientált cselekvéssel elválaszthatatlanul összekapcsolódik, valamint hozzátartozik egy szabad cselekvési tér fenntartása, amik választási lehetőségeket biztosít fontos célok eléréséhez. A kontrollnak azonban van egy kognitív komponense is. A hatékony kontroll megfelelő rálátást feltételez az adott szituációra.¹⁵

Az élet kezdetén a kontrollszükséglet erősen összekapcsolódik a kötődés szükségletével. Amikor a csecsemő vagy kisgyermek a viselkedésével az édesanyjára befolyást tud gyakorolni, azaz a kívánt reakciót el tudja érni, akkor ezek pozitív kontrolltapasztalatokat jelentenek számára. A növekvő önállósággal azonban a kontroll egyre inkább leválik a kötődési kapcsolatról és azon kívülre helyeződik át.¹⁶

Mivel a teljes kongruencia állapota – azaz minden szükséglet egyszerre történő teljes kielégítése – nagyon ritka, ezért a kontrollszükséglet többé-kevésbé mindig aktivált. A legfontosabb célok sérülésének elkerülhetetlensége azonban félelmet okoz, mely ebben az esetben a kontroll teljes elvesztéséből fakad. Az inkongruencia, a kielégítetlenség mégis hasznos lehet, ha kontrollálva van. Bizonyos értelemben ez a pszichikus fejlődés motorja. Arra ösztönöz, hogy a saját lehetőségeinket a már elért állapoton túl továbbfejlesszük.¹⁷

Amikor az ember találkozik a Krisztusról szóló evangéliummal, akkor egy olyan realitáskonceptió áll előtte, konfrontálódik az addigi valóságértelmezésével. Az én-központú világnézet beszűkültnak és torznak tűnik és a helyére egy teocentrikus valóságértelmezés kerül. Ez a valóságértelmezés a Szentháromság létéből indul ki, és beszél a világ teremtésétől kezdve, az ember megalkotásáról és bűnbeeséséről, Krisztus megváltásáról egészen az utolsó időkig. A valóságról alkotott elképzelés újradefiniálásával, a Jézussal való személyes találkozás is bekövetkezik. Megváltozik az ember gondolkodása, mert megismeri, hogy Jézus maga az alap, amin az egész egyház nyugszik. Ezt erősíti meg minden újszövetségi tanú is. Hiszen az egyház

¹⁴ Krause, Gerhard és Müller, Gerhard (szerk): i.m., 203-204.

¹⁵ Grawe: i.m., 230-233.

¹⁶ Grawe: i.m., 234.

¹⁷ Grawe: i.m., 235-247.

léte egy történés következménye, ami Jézus tanítása és működés következtében állt elő.¹⁸

Megváltoznak a távlati célok is: az Istennel való teljes találkozás, teljes ismeret lesz (vö. 1Kor 13:12). Ehhez a gyülekezeti életet úgy kell kialakítani, hogy minden erre a célra emlékeztessen, motiváljon és tanítson. A gyülekezet az elindulásnál négy alapvető dolgot tett ezért (ApCsel 2:42), amit a gyülekezeti élet alapelemeinek tekinthetünk. Ez az apostoli tanítás, a közösség megélése, a kenyér megtörése és az imádkozás. Ezzel a gyülekezet a tagok és magának a közösségnek is a tájékozódási és kontrollszükségletét tölti be.

Az apostoli tanítás alapvetően Jézus szavairól és tetteiről szól, amit a tágabb tanítványi kör hallott és látott, valamint a feltámadásról, aminek hiteles tanúja lett a tizenkét tanítvány. Ebben jelen van maga a feltámadt és megdicsőült Krisztus. A Jézus életéről, haláláról és feltámadásáról szóló tanítás Krisztus Lélek általi jelenlétével képezi az újszövetségi gyülekezet olyan alapját, amin az első egyház is alapszik, amire minden további gyülekezet és követő ráépül (vö. Ef 2:20).¹⁹

A gyülekezet közösségre használt szava a κοινωμία, ami valóságos testvéri összetartozást és Jézushoz való tarozást jelent. Ennek következtében fontos lesz a másikkal való törődés, mint testvérrel. A másik felé való szociális érzékenység megnyilvánulása a diakónia.²⁰ Alapvetően a közösségben való gondolkodás és a közösséggel való fizikai törődés felé terel a gyülekezet közössége, amiben egy olyan összekapcsolódás is megvalósul, amiben az, akinek van, segíti azt, akinek nincs. A fókusz a totális önmegvalósításról a közösségre kerül, ami-

¹⁸ Roloff, Jürgen: Die Kirche im Neuen Testament, Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht, 1993., 312-313.

¹⁹ Wilckens, Ulrich: Theologie des Neuen Testaments, Band I: Geschichte der urchristlichen Theologie, Teilband 2: Jesu Tod und Auferstehung und die Entstehung der Kirche aus Juden und Heiden, Neukirchen-Vluyn, Neukirchener Verlag, 2003., 163-164. és Roloff, Jürgen: i.m., 72-73.

²⁰ Wilckens, Ulrich: Theologie des Neuen Testaments, Band I., 164-165. vö. Varga Zsigmond: Újszövetségi görög-magyar szótár, Budapest, Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, 1992., 547.

nek megvalósításában fontos szerepe marad az egyénnek.

A gyülekezet tájékozódási és kontrollszükségletéhez tartozik továbbá a kenyér megtörése.²¹ Ez az első keresztyének idejében napi szinten valósult meg házaknál, ami gyülekezeti asztalközösséget is jelentett. A lényeg az eukarisztiában, az úrvacsorai közösségben van. Ez által erősít, biztosít és biztat, hogy a bűnökeltörli és az Istennel való közösséget helyreállítja. Ugyanakkor a hívőkkel való közösséget, az új szövetség megerősítését is újra átéljük és megtapasztaljuk. Az úrvacsorában a látható és a hallható Ige újra megerősíti az Úrral való kapcsolatot.²² A sákramentumban az élet örök kérdései (szenvedés, halál, elmúlás?) a maguk megválaszolatlanságával megnyugvásra találnak, kielégíti a tájékozódási és kontrollszükséglet iránt. Amit nem tudunk megmagyarázni, az irányításunk alá vonni, ahol minimális a cselekvési tér, vagy akár teljesen hiányzik, ott olyan kijelentéseket tudunk egyedül elfogadni, amik egy erősebb kontrolláltságból érkeznek.

Az utolsó elem az imádság. Az Isten dicsőítése, a hálaadás, a teljes kontroll elismerése és a folyamatos vezetés és útmutatás, a valóságos kísérés megvallása, amely a feltámadás Igazságán és nem a gyülekezet aktuális sorsán tájékozódik. Ez az elem újra és újra fohászkodik Isten győzelme tudatában való megerősödésért és bekapcsolódik abba az eszkatologikus dicséretbe, ami a mennyben folytatódni fog (vö. Jel 5:8-9).²³

A szükséglet kielégítésében a gyülekezet folyamatosan emlékezteti magát, hogy ki a létének alapja, ki az aki fenntartja és a diadalt adja neki. Ez valósul meg a tanítás, a közösség megélése, az úrvacsora és az imádság által, amiben az fellelődik ki, hogy egzisztenciális függésben vannak Krisztussal, amiben Ő irányít a diakóniával és a megváltás hírének proklamálása által.

²¹ Wilckens, Ulrich: Theologie des Neuen Testaments, Band I., 165. és Roloff, Jürgen: i.m., 73.

²² Hahn, Ferdinand: i.m., 562-563.

²³ Wilckens, Ulrich: Theologie des Neuen Testaments, Band I., 165. és Roloff, Jürgen: i.m., 73.

Amikor a gyülekezet ezt teszi, akkor világosan kifejezi, hogy a kontroll teljesen Krisztusnál van. Ezzel pedig korábban nem tapasztalt és nem élt igazságai derülnek ki az életnek, ami alapjában módosítja az ember céljait. Nem csak ebben a látható világban tud már gondolkodni és célja is sem teljes egészében ezen tájékozódni, hanem tudomást szerez a láthatatlan világról, arról az örökségről, amit Isten készített el az Őt szeretők számára. Ez pedig egy egészen sajátos cselekvési teret nyit meg, amiben a viselkedési minta is egyre inkább a gyülekezet alapja, Krisztus lesz (megszentelődés).

III. Az önértékelés növelése iránti szükséglet és az önértékelés védelme

Ez a szükséglet kifejezetten emberi. Feltételezi az öntudatot és a reflexiós gondolkodást. Az önértékelés növelésére irányuló szükségletről csak akkor beszélhetünk, ha már a tudatos én kifejlődött, amely rendelkezik ezekkel az adottságokkal. Olyan szükségletéről van tehát szó, melyek más szükségletek hiányos vagy teljes kielégülése nyomán következnek. A kötődési és a kontroll szükséglet sokkal hamarabb jelentkezik, ezért hatással lesz az önkép és ezáltal az önértékelés szükségletére. Az önértékelés szükségletének kielégítése más szükségletekkel szorosan „együttműködve” kerül sor, amely adott esetben egy rossz önértékelés folyamatos fenntartását is eredményezheti. Nem csak akkor van kielégítve, ha ez környezete számára érzékelhető és nem tűnik el egy rossz önbecsüléssel sem, hanem ilyenkor a környezettel való kapcsolatban fontosabb marad a belső védelem, mint a külső realizáció.²⁴

Az emberi viselkedés értékelésénél hozzá kell kalkulálnunk, hogy egyszerre az összes szükségletéről van szó. Az önértékelés növelése iránti szükségletet meghatározza, hogy a többi szükséglet mennyire van kielégítve. Az alapszükségletek tehát egyszerre vannak jelen, mindig az összképet kell keresni.²⁵

Az empirikus eredmények alátámasztják, hogy

²⁴ Grawe: i.m., 251-252.

²⁵ uo., 253.

az önértékelést növelő viselkedés korrelál a pszichikus egészséggel. A jó pszichikai egészségnek pedig jellemzője, hogy az ember bizonyos mértékben irreális elképzeléseket és észleléseket alakít ki, melyekben a saját magáról kialakított kép valamennyire illúziókon alapul. Ez szükséges az önbecsülés növelése és a kontroll iránti szükséglet kielégítéséhez.²⁶

Az önértékelés növelésének vágya feltételez egy olyan állapotot, amikor ez tökéletesen ki volt elégítve, ami nyomán vágyódik az ember az ismételt kielégülésre. A bibliai őstörténet beszél az ember eredetéről. A megfigyelhető önértékelési szükséglet magyarázatát adják ezek a próféciák. Megtudjuk, hogy teremtésénél fogva az ember istenképű (1Móz 1:26), de nem Isten. Kapcsolatra lett teremtve Istennel, ami önértékelési normát is jelent. Az engedetlenség esete pedig megmutatja, hogy az ember felül akarja bírálni Istennek a döntését és maga is isten akar lenni, jónak és rossznak tudója (1Móz 3:1-5). Ezt állítja helyre a Jézus Krisztusról szóló evangélium, aminek következtében a keresztség által is kifejezésre jut, hogy a gyülekezet és a tagok alapvető értékét a halál és a feltámadás egyedülálló, mindent felülmúló volt adja. Ennek következtében az ember szembesül Isten kegyelmével, ami a személyes hibákat és bűnöket Jézus Krisztusra helyezi át, ezzel pedig az ember életének alapja és értéke az Isten-ember érte hozott áldozata.

Egyrészt az ember teljes függőségbe és alárendeltségbe kerül Jézus Krisztussal, amit Pál apostol a rabszolga (δοῦλος) kifejezéssel ad vissza (vö. Róm 1:1). A személy teljesen Isten tulajdona lesz. Teljes egzisztenciája Istenhez tartozik (vö. Mt 25:14-30), aki rendelkezve minden tudással, minden hatalommal, teljes szuverenitással, bölcsességgel és nem utolsó sorban az élet forrásával. Éppen ezért az érdeke már nem a személyes előmenetele, hanem Jézus érdeke.

Másrészt méltóságot és ajándékokat is kap magától Jézustól, amivel a gyülekezet építésére és

²⁶ uo., 255-260.

az evangélium hirdetésére kell törekednie. A Krisztushoz való tartozás további változása az önképben a kultuszhoz kapcsolódik. A kultusz központi helye a templom volt, amiben az Isten és ember közötti elválasztást jelző kárpitot Krisztus kereszthalála kettéhasítja. Ennek következtében az Istennel való személyes kapcsolat nem lesz többé kiválasztott emberek kiváltsága, hanem kitágul a lehetőség. Az apostolok közül Jakabot, Kéfást és Jánost már oszlopnak nevezik (Gal 2:9), ami egyértelműen a jeruzsálemi templom oszlopaira utal (vö. Jel 3:12). A gyülekezetet magát az egység következtében pedig Krisztus építményének, templomának tekintették, aminek Ő maga a szegletköve (vö. Ef 2:20-22). Ha a gyülekezet Isten temploma, akkor az azt jelenti, hogy Isten jelenléte van benne. Isten jelenléte pedig Lelke által van biztosítva, ami szentté teszi a gyülekezetet és annak minden egyes tagját. A szentség pedig a zsidóságban a kiválasztottság szinonimája is. E mögött tudatos isteni tervezés és odafigyelés van. Valamint még tovább fokozódik a helyzet, amikor Kr.u. 70-ben a jeruzsálemi templom elpusztul. Ezt egészíti ki a mennyei Jeruzsálem képe, ami nem rendelkezik saját templommal (Jel 21:3.22), azonban minden lakos pap (Jel 1:6; 20:6).²⁷ Nincs szükség több áldozatra, mert Jézus áldozata tökéletes és nem kíván ismétlést (vö. Zsid 10:1-18). Ezzel az újszövetségi gyülekezetben az ún. egyetemes papság valósul meg, ami minden egyes keresztyén önértékelésében a papi funkciót eredményezi.

Krisztus egyházában minden elválasztófal leomlik. Mégis sajátos szerepe lesz a tagnak, a neki adott kegyelmi ajándék által, amit a gyülekezet építésére kell, hogy használjon. A kegyelmi ajándékok vagy karizmák között különbségek vannak, aminek következtében mindenkinek megvan a maga helye és feladata a gyülekezetben belül. Az egy testhez való tartozás határozza meg ezek hasznát is, ami pedig a test, a gyülekezet építésében kell hogy jelentkezzen.²⁸ A kegyelmi ajándékok Isten

kitüntetett figyelmére utalnak a gyülekezetben belül, ami a tagoknak személyre szabottan szól. Mivel a testen belül mindenki fontos és pótolhatatlan funkciót tölt be, ezért az ajándékok is együtt, egymást kiegészítve működnek a leghatékonyabban. Természetesen az ajándékok sokszor igazodhatnak az emberi képességekhez, de nem egyszerűen az emberi tehetséget jelentik, hanem a Szentlélek munkájának egyfajta tükrét, ami a gyülekezet épülését kell hogy szem előtt tartsa. Ezek az ajándékok azért adatnak, hogy használják őket (1Kor 12:7). Nagyon fontos a gyülekezetben, hogy mindenki a saját ajándékával szolgálni tudjon, amivel egy személyre szabott, más által el nem végezhető feladatot képes betölteni. Ez az önértékeléssel kapcsolatban megerősíti az önképet, hogy Isten egyedileg használ a munkája végzésében, hogy másokkal össze tudjak dolgozni.²⁹

Az önértékelés növelésében az ember, ha folyamatos növekedést képes garantálni magának vagy pedig a legnagyobb a környezetében. Ahogyan Grawe elemzése rámutat, amikor egészségesen működik, akkor mindig túloz. Többet akar gondolni magáról, mint ami.³⁰ A gyülekezettel kapcsolatban pedig azt látjuk, hogy kijózanítóan reális az önkép, szolgálai sorsot mutat, totális alávetettséget. Ugyanakkor mégis egy teljes felszabadulással is jár, amiben nem kell magunkat többnek gondolnunk, mint amik vagyunk, nem kell illúziók között élni, mert Isten újjáteremtő ereje és jelenléte valódi

²⁹ Hahn, Ferdinand: i.m., 597-599.

A karizmákat Ferdinand Hahn három csoportba sorolja be. Az első csoportba levők erőteljesen a beszédhez kapcsolódnak. Ide tartozik a prófétálás (1Kor 12:10b; Róm 12:6b), a bölcsesség, ismeret igéje (1Kor 12:8), kinyilatkoztatás (1Kor 14:26; tanítás (Róm 12:7b; 1Kor 14:26), a nyelveken szólás és annak magyarázata (1Kor 12:10.28; 14:26) valamint a lelkek megkülönböztetése (1Kor 12:10b). A második csoportba a különleges tettekkel kapcsolatosak találhatók: a csodatevő erő és gyógyítás (1Kor 12:9.10.28), valamint az olyan erős hit, ami konkrét csodás tetteket képes eredményezni (1Kor 12:9a vö. 13:2b). A harmadik csoportban levő ajándékok pedig lelkipáterelési és karitatív feladatok végzését segítik, mint a vigasztalás és buzdítás, az adakozás, megkönyörülés, a szolgálat (Róm 12:7-8), segítségnyújtás és vezetési feladatok (1Kor 12:28) és az előljárói igyekezet (Róm 12:8b). A lelki ajándékok, karizmák között nincs hierarchia.

³⁰ Grawe: i.m., 258-260.

²⁷ Krause, Gerhard és Müller, Gerhard (szerk): i.m., 211-2012.

²⁸ uo. 204.

értéket ad az embernek. Az ember élete a legértékesebbhez, a legtökéletesebbhez, leghatalmasabbhoz kötött, Jézus Krisztushoz, rajta keresztül pedig a Szentháromság Istenhez.

IV. Az élvezet elérésének és a rossz érzések elkerülésének érzete, mint szükséglet

Mindannyian a kellemes állapotok elérésére törekszünk, a kellemetleneket pedig el akarjuk kerülni. Azonban amennyire általános ez a kijelentés távolról, olyan komplex közelebbről megnézve. Ennek a motivációs szisztémának része az, hogy minden tapasztalatot automatikusan jónak vagy rossznak ítélünk a ránk gyakorolt hatása tekintetében, mellyel az emberi élet minden aspektusa átszőhető.³¹

Az emberek közötti interakciók értékelésénél az első dimenzió „emocionálisan pozitív” (szeretet), vagy „emocionálisan negatív” (gyűlölet). Az emocionális értékelés azonban automatikus és nem tudatos folyamat. Az értékelés mégis megtörténik, amely ezek alapján nem objektív jellemzőktől függ, hanem korábbi tapasztalatokból, és a pillanatnyi állapottól. A gyerekeknek nem ízlik a feketekávé, a sör vagy a bor, de a felnőttek számára a nyugati kultúrkörben az előnyben részesített élvezetekhez tartoznak. Az ízléstanulás mögött egy komplex folyamat áll, amely az olyan motívumokban, mint a kívánság, a tartozás utáni vágy, a kompetencia, fontos szerepet játszik. Vegyünk egy hosszútávfutót, aki még távol van a céltől, de már fáj minden izma és levegő után kapkod. Az, hogy az intenzív kellemetlen érzés dacára tovább fut, és megpróbál, akár még gyorsabban teljesíteni, azt bizonyítja, hogy a pillanatnyi jó érzések és a kellemetlen érzések nem jelenik a legfelsőbb maximát a pszichikus történések során, hiszen egy nagyobb kontextusban elhelyezett jó érzés eredményezheti a pillanatnyilag rossznak érezhető.³²

Az élvezet elérésével és a rossz érzések elkerülését a gyülekezettel kapcsolatban nem érzések szintjén, hanem mélyebben, a szellemi szinten,

³¹ Grawe: i.m., 260-261.

³² uo., 262-265.

etikai dimenzióban tudjuk értelmezni és kezelni. Az élvezetnek, mint a jónak elérése a cél, miközben a rossz érzést, mint az etikai rosszat elkerüljük. Az ember rendelkezik veleszületett empátiás készséggel. Ennek alapján a kellemes és kellemetlen érzések az etikus cselekedettel függenek össze, amiről a Biblia, mint Isten által szívbe írt törvényről beszél (vö. Róm 2:14-15). Kellemetlen érzés, amikor sírni látunk valakit, ezért megpróbáljuk megvigasztalni. Ennek nyomán alakult ki az etikus viselkedés, melyben amennyire rajtunk áll, segítünk igazságot szolgáltatni. Ez az alapszükséglet szintén csak az emberre jellemző. A jó érzést, az etikai jót egy olyan elérendő célnak tekinti, amiért hajlandó áldozatot hozni. Ideig való szenvedést is eltűr annak érdekében, hogy ezt a jót, ezt a célt elérje, amely egy sokkal mélyebb kielégülést okoz, mint a meghozott áldozat, a pillanatnyi kellemetlenség. Ebben látszik, hogy az ember erkölcsi lény, akinek az élete objektív igazságokhoz vonzódik. Ugyanakkor ez az alapszükséglet feltételezi a jó és a rossz objektív létét (vö. 1Móz 3:1-7).

A tökéletes erkölcs maga az isteni akarat cselekvése. Ezt az Ószövetségben Isten a mózesi Törvényben jelenti ki, aminek tökéletes megtartása Isten előtti igazzá lételet von maga után. A jó elérése és a rossz elkerülése tehát teljes mértékben rögzített és világos. Azonban ez az út mégis járhatatlannak bizonyult. Akárhogy próbálkozott az ószövetség embere, soha senki nem tudta teljes mértékben az Isten akaratát megtartani, senki nem volt büntelen. Ezért volt szükség egy olyan Megváltóra, aki valóságos Isten és tökéletes ember, aminek következtében képes kivívni az Isten előtti igazságot.³³

Mivel a Törvény általi Istenhez jutás nem volt többé szükséges, ez nem jelentette azt, hogy az újszövetségi gyülekezet cselekedeteit nem szabályozta tovább. A Törvény és Krisztus nem egymás ellen kijátszható fogalmak, hanem egymás mellett működnek (vö. Jak 2:14-26). A

hit nem pótolja a cselekedeteket, hanem a hívő

³³ Hahn, Ferdinand: i.m.,: 341.

teljesen átadja magát Krisztusnak, mint Isten Fiának, aki megújított engedelmségével vezet (Róma 8:6-11). Mind a kettő alapfeltevés, hogy a Törvény Isten törvénye, Krisztus Isten Fia egyszerre érvényesül. Az Isten haragja, ami az Ő nevében a Törvény ellen vétettekhez szól és Isten szeretete, ami Krisztus szeretetében mutatkozik meg és az életet adó munkája a Szentléleknek, aki Krisztust bennünk hozza el egymás mellett élő valóságok maradnak. A hit a Krisztusban való élet, ami Krisztus munkája nyomán támad. Akik a törvény átkától megszabadítottak, azokat a törvény a környezetükben élő másik felé fordítja, hogy szeressék őt. Ennek a törvénynek a betöltése a keresztyén együttélés középpontja marad (Gal 5:14; Róm 13:8-10). Akik Krisztusban maradnak a Lélek által, azok erőt kapnak ahhoz, hogy a szeretet parancsát betöltsék (Gal 5:25). A gyülekezet tagjai azzal, hogy egymást szeretik, egymás terét hordozzák, azt a törvényt töltik be, amire az ő újonnan született életük rendeltetett (vö. Gal 6:2). Feltűnő, hogy a fő tő törvényt, ami Isten szeretete (5Móz 6:5), Jézus összeköti a felebarát szeretetével (3Móz 19:18) és a törvény közepére állítja (Mk 12:29-31). A hit, remény szeretet hármában (1Kor 13) a szeretet a leghangsúlyosabb, ami ugyan úgy az Isten és a másik irántit is jelenti. Azért, mert ez a Szentlélek belső lényege (Gal 5:22) a Szentháromságon belül is az Atya és a Fiú között. Ugyan ez a lényeg kell, hogy összekösse az isteni létmódon túl a hívők közösségét. Ez a szoros kapcsolat a hit és a szeretet között a lényege a szeretet parancsának.³⁴

A gyülekezeten belül az etikai tájékozódás, az Igazság elérése, a jó megtétele Istenhez kötött feladat. Ennek valóságát segíti az újszövetségi egyházszervezet kialakulás is, amiben tisztségi funkciók a szeretet parancsa értelmében vezetnek az Isten népét.³⁵

A legtökéletesebb jóval az isteni létezés módjára irányul a szükséglet kielégítése. A legna-

gyobb élvezet mindig az, ami tökéletes, amiben nincs hiány, ami önmagában elégséges és nem szorul semmilyen kiegészítésre. Ez azonban egyedül Isten. Azonban a lényeg mindig az isteni tökéletes létezésből valami megvalósulása.

V. Összegzés

A Klaus Grawe féle rendszer és önmagában az alapszükségletekkel foglalkozó pszichológiai kutatások legmélyebben, a pszichikus egészség szintjéig képesek elmenni. A kutatások célja, hogy az ember hosszú távon teljes és boldog életet legyen képes élni. Ehhez pedig alapvető az alapvető szükségleteit ismerni kell, illetve megfelelő módon kielégíteni. Természetesen nem csak alapszükségletei vannak az embernek, azonban minden további ennek differenciálódása. Valamint nem csak a Grawe féle rendszerrel lehet leírni az alapszükségleteket. Léteznek más megközelítések és modellek. Azonban ez egy jól használható, viszonylag mindent fedő modell, aminek a felosztása, megközelítése lehet, hogy sajátos, de a mögötte levő alapszükségletek találhatók más elméletekben is.

Az újszövetségi gyülekezetről tudjuk, hogy elsődleges küldetése nem a pszichikus egészség helyreállítása. Sokkal nagyobb perspektívában és az embert „mélyebben” értelmezve gondolkodik. Olyan közeget kíván az embernek biztosítani, ahol a pnemutikus szükségletét alapjában képes kielégíteni. Ahogyan a szükségleteknél is láttuk, ezt nem ő maga végzi, hanem csupán segítséget nyújt, hogy az ember találkozhasson a gyülekezet életre hívóján, a feltámadt Jézus Krisztuson keresztül a Szentháromság Istennel.

A földi keretek között a legtökéletesebb kielégülést a gyülekezetben lehet a pszichikus szükségletekkel kapcsolatban átélni, ami azonban még mindig csak árnyékképe annak, ami a mennyei dicsőségben várja a krisztushívők közösségét.

Molnár Ambrus

³⁴ Wilckens, Ulrich: Theologie des Neuen Testaments, Band II., 198-201.

³⁵ Roloff, Jürgen: i.m., 132.